

Aramızdan Ayrılanlar

Yomtov Garti

(1915-2011)

26 Nisan 2011'de 96 yaşında vefat eden Dr. Yomtov Garti, Saint Joseph, Notre Dame de Sion ve Galatasaray liselerinde 56 yıl öğretmenlik yaptı. TMD'nin en yaşlı üyesiydi. Turgay Şeren, Coşkun Özarı, Erol Günaydın, Erdoğan Teziç, Ferhan Şensoy, Engin Ardıç gibi ünlülerin de hocası olan ve "Efsane Hoca" olarak anılan Dr. Garti Fransızca eğitime yaptığı katkılarında dolayı Fransız Devleti tarafından Palme Académique Ödülü'ne layık görülmüştü.

Aşağıda, Dora Niyego'nun katkılarıyla 21 Temmuz 2010'da Şalom gazetesinde yayımlanan özyaşamöyküsünü okuyacaksınız.

Haydarpaşa'da Yeldeğirmeni Karakolu'nun karşısındaki evde doğdum. Babam veterinerdi. Küçük yaşta onu kaybettim. Birinci Dünya Savaşı'nda tifüsten öldü. Beni, dayım Yaakov Uziel büyüttü. Moda'daki Saint Joseph Lisesi'ni bitirdikten sonra, İstanbul Üniversitesi'nin Matematik ve Fizik bölümünden mezun oldum. İstanbul Üniversitesi'nde İkinci Dünya Savaşı'nda Almanya'dan gelen Profesör von Misses hocam oldu. Mezun olduktan sonra, bana doktora yapmamı önerdi, böylece doktor unvanına sahip oldum.

Doktora tezim istatistik fonksiyonlar üzerineydi. Bir teorem bulmuştum, bu teorem bugün benim adımla anılır. Aslında, mühendislik okumak istiyordum, fakat o yıllarda Teknik Üniversite'de çok antisemitizm vardı, ayrıca Alman profesörler de İstanbul Üniversitesine gelince, çok sevdiğim matematik dalında okumayı tercih ettim. Galatasaray Lisesi'nde kırk yıl matematik öğretmenliği yaptım.

Ardından Saint Joseph ve Notre Dame de Sion liselerinde uzun yıllar hocalık yaptım. Bir süre Musevi Lisesi'nde ve Boğaziçi Üniversitesi'nde de görevde bulundum. Emekli olduktan sonra, eski bir öğrencim olan YÖK Başkanı Erdoğan Teziç bana Galatasaray Lisesi'nin son sınıfında matematik öğretmenliği yapmamı teklif etti. Böylece 1990-2007 yılları arasında orada çalıştım.

Fransızca eğitimine yaptığım katkılardan dolayı

Fransız Devleti bana Palme Académique Ödülü'nü verdi. İki kızım var, her ikisi de öğrencim oldular, şimdi ikisi de evli ve doktorluk yapıyorlar.

Dine bağlılığı ve cemaatte aldığı görevler

Küçüklüğümde bütün aile fertleri aynı evde yaşadık. Beni büyüten dayım Yaakov Uziel dine çok bağlıydı. Her cumartesi günü beni Haydarpaşa Sinagogu'na götürürdü. Sadece dinimizi değil, İbraniçe lisanını da rahmetli Eli Perahya'nın büyükbabası Sinyor Perahya ve Sinyor Kasavi sayesinde öğrendim.

Cuma akşamları Kiduş söyledik ve o akşam için pişen özel yemekleri yerdik. Kaşer kurallarına da bağlıydık. Bugün halen bu geleneğimizi sürdürüyoruz. Her cuma akşamı kızım, damadım ve torunlarım bize gelir, Kiduş okuruz. Peynirli börek yedikten sonra, et yemeği için tabaklarımızı değiştiririz.

Genç yaşlarda Kadıköy'de Kültür Kolunda çalıştım, gençlerle bilimsel toplantılar yapar, konferanslar verirdik. Hayır işlerine Or-Ahayim'de başladım. Daha sonra Haydarpaşa Cemaati'nin başkanlığını yaptım. 28 yıl Hahambaşılık Konseyinde ve Hahambaşılık Temsilciler Meclisi'nde görev aldım.

Gençlik ve evlilik yılları

Çocukluğumda ve gençliğimde Talimhane'de otururduk. Hafta sonları genellikle Acıbadem'deki La Blankeriya dediğimiz papatyalarla kaplı plato-

ya piknik yapmaya giderdik. Yayan gider, sonra da tramvayla dönerdik. Yaz aylarında Heybeliada'ya giderdik. Atatürk'ün Cumhuriyet'in ilanından sonra Heybeliada'ya gelişini ve törenlerle karşılaşmasını çok iyi hatırlıyorum. Tek bir kız kardeşim vardı, onu da yıllar önce kanserden kaybettim.

1957 yılında Haydarpaşa Hemdat İsrail Sinagogu'nda evlendim. Eşim Aşkenaz Yahudisidir. Düğünümde Katoliklerin Başrahibi de geldi. O zamanlar onlarla çok samimiydim. Onlara çeşitli konularda ve Yahudilik hakkında konferanslar verirdim. O zamanlar hahambaşılıkta görevli olduğum için, düğünümde hahambaşı da katıldı. Gençlik yıllarımız kötü geçmedi diyebilirim. Kadıköy Deniz Kulübü'nün altmış yıllık şeref üyesiyim. Eşimle oraya sık sık dans etmeye giderdik. Ayrıca Union Française'deki balolara ve Or-Ahayim balolarına da çok giderdik. Balolar genellikle Hilton veya Pera Palas'ta yapılırdı. Hanımlar tuvalet, erkekler smokin giyerdi. Yazları ise pazar akşamları Burgazada'ya canlı müzik eşliğinde dans etmeye giderdik. Eşimle tango yapardık. Caz müziği dinlemeyi de çok severim.

Bugünkü yaşantısı

Bugün eskisi kadar mutlu olduğumu söyleyemem çünkü arkadaşlarımın sayısı azaldı. Öğrencilerim ve eski dostlarım zaman zaman beni toplantılara davet ederler, beni seven insanların olduğunu görmek beni memnun eder. Hayatta insan samimi arkadaşlar, dostlar edinmeye çalışmalı, budur bizi en çok mutlu eden. Günümüzde maddi yönden de hayat çok zor. Her şey pahalı, insanların gelirleri kısıtlı. Şahsen ay sonunu zor getiriyorum, sigortadan aldığım emekli maaşı yetmiyor. Çok param olsaydı bugün dahi dünyayı dolaşmak isterdim. Şimdi geceleri iyi uyuyamadığım için, gece yarısı uyanırım eski konferanslarımı okurum, formda kalmak için eski problemleri tekrar çözerim. Al-

laha şükür hafızam iyi, sadece bazen isimleri unuttuyorum. Bazen içimden alfabeyi geçiririm, bu yol isimleri hatırlamama yardımcı olur. Bugün insanlar bir sevgi krizi geçiriyorlar. En ufak bir şey için kavga ediyorlar, birbirlerini öldürüyorlar. Öldüren kişi insan değil, hayvandır. Alman şair Schiller şöyle der: 'İnsan, insanın kurdudur'.

Gençlere tavsiye

Son olarak gençlere bir tavsiyem olacak. Hayatta verdiğiniz bir karardan dönmeyin, verdiğiniz kararları sonuna kadar uygulayın. Tabii ki bu çok kolay bir şey değil, çünkü hiç kimse durumundan memnun değildir. İbranicede bir atasözü vardır: "Kim zengindir? Durumundan memnun olan zengindir."

Vefakâr öğrencilerim

Özellikle Galatasaray Lisesi'nde okuttuğum öğrencilerim çok vefakâr oldu. Son ameliyatımda, eski bir öğrencim olan Dr. Murat Doğanay'dan yakın ilgi gördüm. Ayrıca Rahmi Koç'un yeğeni, eski bir öğrencim olan İnan Kırac sayesinde Amerikan Hastanesi'nde yattığım zaman bana büyük kolaylıklar yaparlar. Avrupa'da birçok ülke gezdim, her gittiğim ülkede de birçok öğrencime rastladım, evlerine davet ettiler, şehir turu yaptırıldılar, güzel yerler gezdirdiler. Duru Turizm'in sahibi benim eski bir öğrencimdi, bana maddi yönden çok büyük kolaylıklar yaptı. THY'da da görevli bir öğrencim var, o da işimi kolaylaştırmak için çok uğraşır. Ankara'da yaşayan, yine eski bir öğrencim olan bir profesör, komiserleri çok iyi tanıdığı için, havaalanlarında beni

business class'a alırlar, gümrükte bana büyük kolaylıklar yaparlar.

Filozof Jean Paul Sartre'ın bir sözü vardır: 'Geçmiş, bizde ölen şeydir' der. Bence bu söz sadece fiziki yönden doğrudur, çünkü zihnimizde geçmiş hep yaşatmaya devam ederiz.